



Kungörelsedelgivning

Licensjakt efter björn i Gävleborgs län 2023

Beslut

Länstyrelsen beslutar om licensjakt efter högst 140 björnar i Gävleborgs län 2023.

Länstyrelsen beslutar med stöd av Naturvårdsverkets föreskrifter om förvaltning av stora rovdjur; (NFS 2022:4) att licensjakt efter björn får bedrivas med hjälp av anmäld åtel, se nedan angivna villkor.

Länstyrelsen beslutar med stöd av 15 a § andra stycket jaktförordning (1987:905) att under licensjakten 2023 tillåta användning av halvautomatiska vapen med magasinkapacitet som överstiger två patroner.

Länstyrelsen beslutar med stöd av 59 § jaktförordning (1987:905) att detta beslut ska gälla utan hinder av att beslutet överklagas.

För att säkerställa att jakten bedrivs selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden beslutar länstyrelsen att nedan angivna villkor ska gälla för genomförandet av jakt enligt detta beslut.

Villkor

Jakttid

Jakten får bedrivas från och med den 21 augusti 2023 till dess att jakten avlyses, som längst till och med den 15 oktober 2023. I enlighet med 9 § jaktförordning (1987:905) får björn endast jagas under tiden från och med en timme före solens uppgång till två timmar före solens nedgång.

Jaktområde och tilldelning

Jaktområde: Hela Gävleborgs län, se karta i bilaga 3.

Tilldelning: 140 björnar får fällas inom jaktområdet.

Samtliga björnar får fällas med undantag för björnhona som följs av en eller flera ungar eller ungar som följer björnhona oavsett ungarnas antal och ålder.

Fälld eller påskjuten björn avräknas licenstilldelningen i det län och det jaktområde där den först påsköts.

Fälls björn med stöd av andra beslut eller bestämmelser eller dödas av andra orsaker under den tid då licensjakt är tillåten ska dessa djur inte avräknas från licenstilldelningen.

Vilka som får utföra jakten

Person med jakträtt inom de jaktområden som omfattas av detta beslut får delta i jakten.

Jakt får inte bedrivas utan att en ansvarig jaktledare är utsedd vid varje jakttillfälle, se vidare nedan under jaktledarens ansvar.

Uppgifter om aktuell tilldelning samt anmälan om fälld eller påskjuten björn

Den som jagar björn ska informera sig minst en gång i timmen om hur många djur som återstår av tilldelningen i det område där jakten bedrivs. Observera att den som av oaktsamhet inte hållit sig informerad kan komma att dömas till ansvar för jaktbrott eller grovt jaktbrott enligt 43 eller 44 §§ jaktlag (1987:259).

Anmälan om fälld eller påskjuten björn ska ske **snarast, senast inom en timme efter att björnen fällts eller påskjutits***.

För anmälan om **fälld eller påskjuten** björn samt för meddelande om **återstående tilldelning** ring: **010-225 11 99**

* Påskjutning definieras enligt 4 § Naturvårdsverkets föreskrifter om förvaltning av stora rovdjur (NFS 2022:4) som följer: ”Skott har avlossats mot en björn med avsikt att fälla denna men det har inte konstaterats att björnen har träffats”.

Vid anmälan om fälld eller påskjuten björn ska följande anges:

1. Skyttens namn och telefonnummer,
2. När jakttillfället inleddes och när björnen fällts eller påskjutits (datum och klockslag),
3. Var björnen fällts eller påskjutits (jaktområde enligt detta beslut samt koordinater (RT90) eller plats som går att återfinna på karta 1:100 000)

För att underlätta och effektivisera informationsspridningen om återstående tilldelning och/eller avlysning under jakten erbjuds jaktdeltagare att utnyttja länsstyrelsens SMS-tjänst. Registrering till SMS-tjänsten görs enligt följande:

Skicka SMS till **073-123 95 38** (om du har svenskt abonnemang)
alternativt **0046731239538** (om du har utländskt abonnemang)

Ange följande meddelande:

Spara(mellanslag)Förnamn(mellanslag)Efternamn(mellanslag)Björnjakt

Förnamn och Efternamn ersätts med jägarens riktiga namn.

Exempel: Spara Anna Andersson Björnjakt

Observera att även om SMS-tjänsten används är den som jagar skyldig att minst en gång i timmen avlyssna länsstyrelsens telefonsvarare för information om återstående tilldelning.

Avlysning

Länsstyrelsen avlyser jakten då totalt 140 björnar fällts eller påskjutits och avräknats inom länet eller om jakttiden löpt ut. Licensjakt får inte bedrivas senare än en timme efter att länsstyrelsen har avlyst jakten eller efter den tidigare tidpunkt då det har blivit känt för jägaren att jakten är avlyst eller att samtliga tilldelade djur har fällts. Länsstyrelsen informerar om avlysningen via telefonsvarare, via SMS-tjänst samt på länsstyrelsens hemsida (www.lansstyrelsen.se/gavleborg).

Jaktledarens ansvar

Jakt får inte bedrivas utan att en ansvarig jaktledare är utsedd vid varje jakttillfälle.

1. Jaktledaren ska före jaktens början informera samtliga jaktdeltagare om villkoren för jakten, kommunikationsbestämmelser, otillåtna skjutriktningar, gränsförhållanden samt om övriga regler som kan behövas för jaktens genomförande. Jaktledaren ska vidare informera om skyldigheten att inneha vapenlicens och giltigt statligt jaktkort.
2. Jaktledaren ska ansvara för att kommunikationsvägarna under jakten säkerställer att villkoren för jakten efterlevs.
3. Jaktledaren ska inför varje jakttillfälle försäkra sig om att en hund som är särskilt tränad i att spåra skadat vilt ska kunna finnas på skottplatsen inom högst två timmar från påskjutningen i enlighet med 17 § andra stycket jaktförordning (1987:905). Hund som

används vid eftersök av påskjuten björn bör vara särskilt tränad i att spåra björn.

Hundanvändning

Högst två hundar som ställer eller förföljer en och samma björn får användas samtidigt. Hundar får inte bytas under jakt på ett och samma djur under en och samma dag.

Åtel

Licensjakt efter björn får med stöd av detta beslut bedrivas med hjälp av åtel. Jakt med åtel är endast tillåten vid platser som iordningställts i enlighet med villkoren i detta beslut (bilaga 3).

Jakträttshavaren ska **senast den 21 juli 2023** anmäla åteln till länsstyrelsen. Anmälan görs på blankett Anmälan om åtel (bilaga 4) eller via webbformulär på länsstyrelsens hemsida. Anmälan ska vara komplett ifylld och lämnas skriftligen till länsstyrelsen via post (Länsstyrelsen Gävleborg, 801 70 Gävle), via e-post (gavleborg@lansstyrelsen.se) eller via webbformulär på länsstyrelsens hemsida.

Åtling får påbörjas tidigast den 15 juli 2023.

Senast tio dagar efter att jakten avslysts i området ska åteln vara bortplockad och åtelplatsen återställd till ett sådant skick att björnar inte förväntas lockas dit.

Länsstyrelsen vill upplysa om Jordbruksverkets bestämmelser avseende material vid åtling av vilda djur [Produkter från djur i samband med jakt - Jordbruksverket.se](https://www.jordbruksverket.se/produkter-fran-djur-i-samband-med-jakt)

Länsstyrelsen kommer att bedriva tillsyn i fält för att kontrollera att åtlarna följer villkoren samt kan komma att begära in återrapportering från åtelansvarig. En jakträttshavare som inte följer villkoren för åteljakten kan komma att uteslutas från åteljakten under kommande licensjakt på björn.

Platsundersökning och eftersök av påskjuten björn

Enligt 28 § jaktlagen (1987:259) ska jägaren snarast vidta de åtgärder som behövs för att vilt som skadats vid jakt ska kunna spåras upp och avlivas. Den som har påskjutit ett djur ska ansvara för att skottplatsundersökning genomförs för att ta reda på om djuret är skadat eller inte. Spår på skott- och fallplats får inte förstöras. Eftersök ska, om inte skottplatsundersökningen eller andra omständigheter visar att djuret är oskadat, genomföras fram till dess att

- a) djuret påträffats dött,
- b) djuret påträffats skadat och avlivats, eller
- c) djuret inte kan anträffas.

Den som har påskjutit ett djur ska på begäran visa skottplatsen för länsstyrelsen. Den som har påskjutit ett djur ska redovisa till länsstyrelsen hur skottplatsundersökning och eftersök genomförts samt dokumentera dessa åtgärder på särskild blankett som länsstyrelsen tillhandahåller.

Länsstyrelsen beslutar om den påskjutna björnen ska avräknas från kvoten eller ej. Påskjuten björn avräknas såvida det inte har påvisats genom fältkontrollen att djuret är oskadat.

Besiktning av fälld björn

Länsstyrelsens besiktningspersonal ska besikta samtliga fällda björnar och skriftligt dokumentera hur besiktning samt eventuell skottplatsundersökning och eftersök genomförts då djur påskjutits.

Skytten ska så snart som möjligt, men senast inom ett dygn, från det att djuret fällts uppvisa hela djuret för länsstyrelsens besiktningspersonal.

Till besiktningspersonalen ska skytten kunna redogöra för jaktens genomförande. På besiktningspersonalens begäran ska skottplats/fallplats omgående kunna uppvisas. Besiktningspersonalen fyller tillsammans med skytten i de blanketter för licensjakt efter björn som tillhandahålls. Vid besiktning ska skytt kunna uppvisa statligt jaktkort, ID-handling samt vapenlicens.

Besiktning kommer att ske på plats som meddelas av länsstyrelsen. Skytten blir i samband med anmälan om fälld björn anvisade till en besiktningsstation eller annan plats där besiktningen ska genomföras. Vissa besiktningar kommer att ske i fält. För att underlätta besiktningspersonalens arbete rekommenderas att skytten sätter in en pinne i munnen på björnen för att hålla den öppen innan likstelheten inträder.

Björn som fälls enligt villkoren till detta beslut tillfaller enligt 10 § jaktlagen jakträttshavaren. Björn som fälls i strid med beslutets villkor tillfaller staten enligt 33 § jaktförordningen. Prover behöver samlas in från det fällda djuret utifrån behovet inom rovdjursförvaltning, sjukdomsövervakning, forskning och nationella samlingar. Provtagning ska därför göras på varje fälld björn i enlighet med 24 d § jaktförordningen enligt följande instruktioner:

Björnskinnet ska märkas direkt vid besiktning och kraniets ägare ansvarar för att märkning av kraniet sker inom sex månader med så kallad transponder (mikrochip), som bevis på att björnen fällts lagligt. Ansvarig för att märkning sker är personen som den fällda björnen tillfaller. Märkning av skinnet utförs av länsstyrelsens

besiktningspersonal vid besiktning. Björn och delar av björn som inte märkts enligt bestämmelserna tillfaller staten.

Provtagning av fälld björn

Från samtliga björnar som fålls ska besiktningspersonal ta följande prover som tillfaller staten: Två tänder, ett muskelprov samt referensprov/ hudremsa med päls. Björnarna kontrolleras även för skador (noteras, dokumenteras med foto, eventuella prover tas för diagnostik).

För att erhålla data och prover till biobanken kommer en utökad provtagning att göras på en femtedel av fällda honbjörnar som väger över 70 kg samt alla björnar som är märkta. Detta är en preliminär lista av vad som ska tas, det kan justeras till jaktstarten:

- *Muskelprov* används för genetiska DNA-analys.
- *Tand* används till åldersbestämning samt för forskning/arkiv.
- *Hudprov* används som reservprov bland annat för genetiska analyser.
- *Spene* används för att bestämma om hona varit digivande vid jakten.
- *Genitalier* (livmoder och äggstockar för honor, båda testiklar för hanar) används till studier om könsmognad och reproduktionshistoria.
- *Lunga* används för analys av luftvägssjukdomar.
- *Ändtarm med träck* används för att studera bakterieflora och sjukdomar i mag- och tarmkanalerna.
- *Blod* för undersökning av smittor
- *Pälslus/ektoparasiter* samlas in om de noteras.
- *Tarmparasiter* samlas in om de noteras.
- *Hårstrån* används för forskning kring blyförekomst i toppredatorer/ asätare.

Besiktningspersonalen dokumenterar provtagningen på särskild blankett och ansvarar för att proverna sänds till Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA.

Jakträttshavarens rätt till delar av björnen

Under förutsättning att ovan nämnda uppgifter rapporterats, att samtliga prover insamlats samt att jakten i övrigt har skett i överensstämmelse med jaktlagstiftningen och med villkoren i detta beslut, tillfaller övriga delar av björnen jakträttshavaren. Det åligger jakträttshavaren att tillvarata den fällda björnen enligt 10 § Jaktlag (1987:259).

Jakträttshavaren får överlåta fälld björn till annan och ett gåvobrev ska medföljas vid sådan överlåtelse som stärker lagligt införskaffande.

Blankett för gåvobrev finns på Jordbruksverkets hemsida:

https://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/blanketter/Djur/in_o_utforsel/E9_55.pdf

I händelse av att en fredad björn fälls under björnjakten tillfaller denna staten.

Försäljning av kött, skinn med mera

Kommersiella aktiviteter som annonsering, köp, byte, försäljning av björnskin, björnkött eller andra delar av björn samt kommersiell förevisning av björn är förbjuden enligt artikel 8.1 i rådets förordning (EG) 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av arter av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem.

Jordbruksverket utfärdar så kallade CITES-intyg som möjliggör att lagligt annonsera, sälja eller köpa A-listade djur. Intyget måste införskaffas *innan* kommersiell transaktion har ägt rum. Det är upp till skytten själv att ansöka om ett CITES-intyg på Jordbruksverkets hemsida. Länsstyrelsens besiktningspersonal kommer kunna informera skytten hur ansökan går till. Under björnjakten kommer Jordbruksverket att prioritera ansökningar där björnkropparna avses att säljas till slakterier.

Skytten kan förvara björnkroppen hos en vilthanteringsanläggning utan att det bedöms som en otillåten kommersiell transaktion. Skytten kan även dela på köttet med jaktlaget utan att det bedöms som olagligt under förutsättningen att det inte sker mot någon ersättning.

Slakt- och köttantering

Gällande slakt- och köttantering hänvisas till Livsmedelsverket (tel. 018-17 55 00) samt till deras hemsida där det finns information om köttantering, viltslakterier m.m.:

<http://www.livsmedelsverket.se/produktion-handel--kontroll/produktion-av-livsmedel/jakt>

Beskrivning av ärendet

Björnstammen i Gävleborgs län

Hösten 2022 genomfördes en björnspillningsinventering i det mellersta rovdjursförvaltningsområdet där Gävleborgs län ingår.

Inventeringsresultatet visade att björnstammen i det inventerade området bestod av cirka 1063 individer med ett 95-procentigt konfidensintervall på 1004–1125 björnar. Vid en populationsberäkning av respektive län var för sig uppskattades antalet björnar till 589 i Gävleborg, med ett 95-procentigt konfidensintervall på 546–635 björnar. Av dessa var 368 honor, 62 %, och 221 hanar, 38 %.

Den senaste uppskattningen av hela den svenska björnstammen gjordes 2017 och stammen bedömdes då uppgå till 2877 individer, med ett 95-procentigt konfidensintervall på 2771–2980 björnar (Kindberg och Swenson, rapport 2018-3).

Föregående inventering av björnstammen i Gävleborg genomfördes hösten 2017 och gav då ett resultat på 508 (463–580) björnar som berörde Gävleborgs län. Av dessa delades ett antal björnar med intilliggande län, både västerut och norrut, vilket innebar att Gävleborg förvaltrade färre än 508 björnar på egen hand.

Ingen björn har hittills fällts under skydds jakt eller anträffats död av annan anledning i länet under 2023. Under perioden 2013–2022 fälldes i genomsnitt årligen 2,5 björnar på skydds jakt och 4,6 björnar dödades i genomsnitt av andra orsaker (bla. trafik och nödvärn) i länet.

Beskattningsmodell

Norsk institutt for naturforskning, NINA, har på uppdrag från Naturvårdsverket tagit fram en beskattningsmodell för björn. Modellen är en åldersstrukturerad populationsmodell för honbjörnar och bygger på data från skjutna och radiomärkta björnar i Sverige. Som indata används resultatet från den senaste björnspillningsinventeringen samt data över björnhonor som fällts under licens -och skydds jakt efter den senaste inventeringen. Modellen simulerar en prognos för populationen vid olika beskattningsnivåer.

Populationsmål för björnstammen

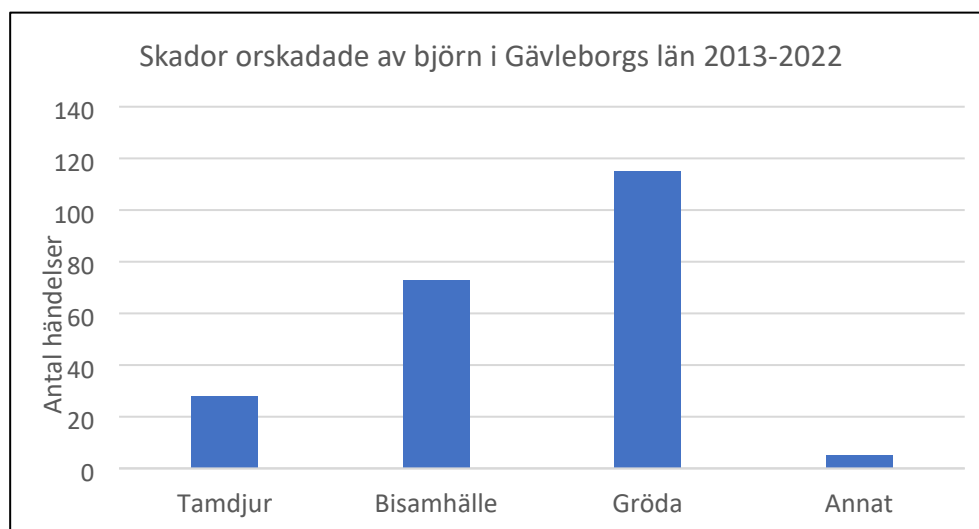
Naturvårdsverket rapporterade till Europeiska unionen år 2019 att referensvärdet för björnens populationsstorlek i Sverige, vilket är den nedre gränsen för att björnstammen ska ha en gynnsam bevarandestatus, är 1400 individer. Den 9 april 2020 beslutade Naturvårdsverket om fastställande av miniminivåer för björn gällande rovdjursförvaltningsområden och län. I beslutet framgår det att

minimnivån för björn i Gävleborgs län är 250 individer. Mininivån för björn i det mellersta rovdjursförvaltningsområdet är 500 individer (NV-01525-18).

Den 26 mars 2021 beslutade viltförvaltningsdelegationen i Gävleborgs län om att förvaltningsmål för björn i Gävleborgs län ska vara 300 björnar (dnr 2404-2021). I viltförvaltningsdelegationen ingår representanter för olika intressen i länet samt politiker som representerar allmänheten. Länets förvaltningsmål är fastställt med hänsyn till att björnstammen ska förbli en livskraftig population med gynnsam bevarandestatus i dess naturliga utbredningsområde.

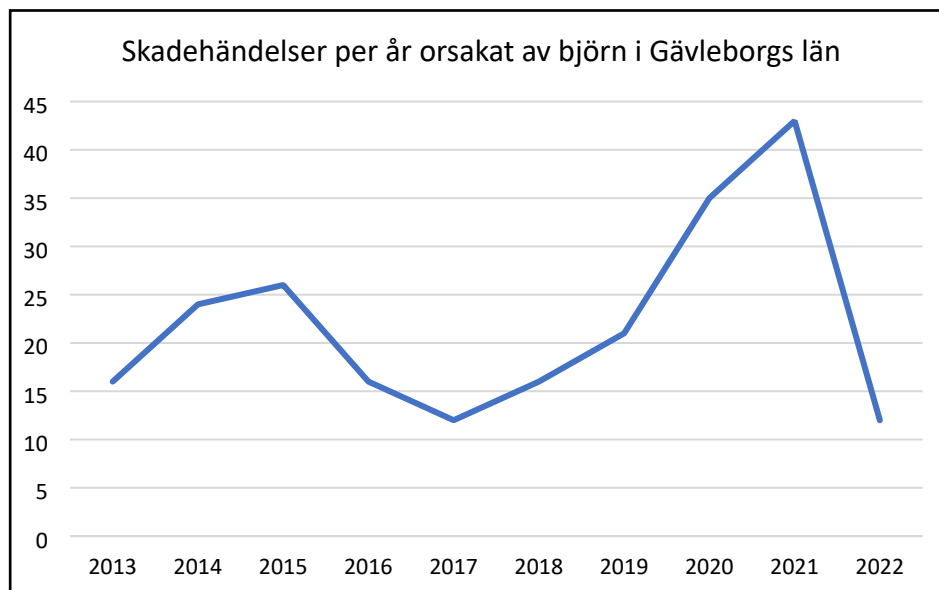
Skador orsakade av björn

Björn orsakar skador i hela länet. Några av de vanligaste skadorna är björnangrepp på ensilagebalar och bikupor (Figur 1). Varje år förekommer även problem med björnar i anslutning till bebyggelse. Utöver skadorna som redovisas i figur 1 och 2 har länsstyrelsen dokumenterat att björnar rivit soptunnor och andra föremål vid ca 50 tillfällen under 2022.



Figur 1. Antalet angrepp orsakade av björn mellan åren 2013–2022 var fördelade på 28 angrepp på får, get, nötboskap och hund; 73 angrepp på bikupor; 115 angrepp på gröda samt fem skador på övrigt.

Skador som orsakas av björn ersätts med allmänna medel och lämpliga förebyggande åtgärder saknas för en del av de skador som björnarna orsakar. Antalet årliga skador orsakade av björn varierar. Under perioden 2017 till 2021 sågs en ökande trend men under 2022 anmäldes färre skador (Figur 2).



Figur 2: Antal skadehändelser per år orsakade av björn mellan åren 2013-2022.

Björnstammens inverkan på älgförvaltningen

Älgförvaltning och älgjakt är såväl en samhällsviktig fråga som en viktig tradition i Gävleborgs län. Möjligheten till en meningsfull älgjakt handlar bland annat om samexistens mellan människa och rovdjur i Gävleborgs län. Älgstammen ska förvaltas med hänsyn till betesskador på skogen, viltolyckor och rovdjurspredation. Samtidigt ska älgstammen hålla en hög kvalitet med avseende på reproduktion, könsfördelning och medelålder.

I områden som Gävleborgs län, där det finns förhållandevis täta stammar av både björn och varg samt relativt låga tätheter av älg kan rovdjuren konsumera en stor del av produktionen i älgstammen. Resultatet blir att utrymmet för jaktliga uttag blir begränsat. Eftersom björn och varg i Skandinavien huvudsakligen dödar älgkalvar är det främst denna åldersgrupp som kommer att vara reducerad i populationen inför jakten. Detta är en faktor som det behöver tas hänsyn till i förvaltningen av älg.¹ En nyligen publicerad studie där det undersökts hur rovdjur påverkar älgavskjutningen över tid visar att närvaro av varg och björn påverkar både den totala avskjutningen och andelen kor bland skjutna vuxna älgar samt att förekomst av björn resulterar i minskad avskjutning med ökad björntäthet².

¹ Sand, H., Jonzén, N., Andrén, H. och Månsson, J. (2011b) Beskattning av älgpopulationer med varg och björn. – Fakta Skog nr 26, SLU.

² Wikenros, C. *et al.* 2022. Avskjutning av älg över tid och rum– effekter av rovdjur och skogsbruk. Rapport, SLU. ISBN: 978-91-576-9942-8

Samverkan med Gävleborgs viltförvaltningsdelegation

Enligt Förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer ska viltförvaltningsdelegationen besluta om övergripande riktlinjer för bland annat viltförvaltningen inom länet samt licensjakt. Dessa riktlinjer finns i länets förvaltningsplan för stora rovdjur. Under processen med att ta beslut om licensjakt efter björn 2023 har länsstyrelsen även samverkat med länets viltförvaltningsdelegation och delegaterna har fått möjlighet att komma med inspel.

Delegaterna som representerar skogsnäringen, ägare och brukare av jordbruksmark samt jakt- och viltvårdsintresset har inkommit till länsstyrelsen med en gemensam skrivelse. I den föreslås att förvaltningen ska syfta till att nå länets förvaltningsmål inom 2 till 3 år, att tidigare års områdesindelning tas bort samt att en särskild kvot av tilldelningen tillförs Ljusnan-Voxnan ÄFO och Ljusdal-Ramsjö ÄFO för att säkerställa att flest björnar fälls i de mest björntäta områdena. Även representanterna för naturvårdsintresset har inkommit med en skrivelse. De föreslår att Gästrikland ska utgöra ett eget jaktområde där ingen eller väldigt begränsad jakt tillåts, att jakt ska begränsas i områden kring verksamheter med vilt- och naturturism, de anser att fjolårets tilldelning var för hög samt att jakten borde starta först i mitten av september. Vidare redogörs för att de inte delar länsstyrelsens motiv och syfte med licensjakten.

Motivering till beslutet

Björnstammen ska förvaltas på ett sådant sätt att det för länet beslutade förvaltningsmålet uppnås. Nedan följer länsstyrelsens redogörelse för licensjakten ytterligare skäl och syften samt vilken omfattning och utformning jakten ska ha för att vara lämplig och ändamålsenlig.

Förekomst av rovdjur kan leda till både positiva och negativa socioekonomiska effekter. Det kan bland annat vara rädsla och oro för den egna säkerheten, för skador på tamdjur samt ekonomiska effekter i samband med direkta skador och förebyggande åtgärder. Förekomsten av rovdjur kan leda till möjligheter i form av turism och jakttillfällen, vilket kan innebära positiva upplevelser och ekonomiska effekter. Länsstyrelsen har genom sin förvaltning ambitionen att hålla en hög acceptans för björn i länet.

Skadorna i länet orsakade av björn varierar från år till år. Med en ökad björnstam ökar också risken för skador och negativa socioekonomiska konsekvenser. Utan en reglering av björnstammen genom licensjakt kommer populationen att växa i storlek, vilket på sikt kan leda till ett ökat behov av skydds jakt då risken för skador kan antas öka. Detta kan i sin tur leda till höga kostnader för samhället, minskad acceptans för

rovdjur och rovdjursförvaltningen samt ökad oro hos befolkningen. Minskad acceptans för björnen som art sammankopplas med minskat förtroende för förvaltande myndigheter och motreaktionen kan i vissa fall visa sig som illegal jakt³. Den samlade erfarenheten gällande hanteringen av björn i Sverige visar tydligt att reglering av björnstammen genom licensjakt förebygger detta. Risken för incidenter där människor skadas är också större om björnstammen tillåts öka utan en beståndsreglerande licensjakt.

Risken för olägenheter och negativa socioekonomiska konsekvenser ökar i områden där förekomsten av björn är tät. Förutom direkta kostnader till följd av angrepp på tamdjur, har Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) konstaterat att det finns indirekta kostnader för såväl enskilda lantbrukare som för samhället i rovdjurstäta områden. Detta trots ett betydande arbete med förebyggande åtgärder⁴.

Både viltskador orsakade av björn och övrig negativ påverkan som björnar har på människor och näringar är spridda över i stort sett hela Gävleborgs län, med något större koncentration i västra Hälsinglands skogsbygder. Senaste inventeringen visade att björnstammen är tätast i länets nordvästra delar. Detta sammanfaller också med de områden som är mest glesbefolkade. I dessa områden har i stället björnstammen en stor påverkan på älgförvaltningen samt på arbetsmiljön för verksamma i skogen. Länsstyrelsen konstaterar därmed att effekterna av den negativa socioekonomiska påverkan är spridd över hela björnens utbredningsområde i länet. Det saknas extra utsatta problemområden och länsstyrelsen ser därför ett behov av att licensjakten ska kunna bedrivas i hela länet så att björnar kan fällas där de är. Vid tidigare licensjakter har flest björnar fällts i de områden där stammen är som tätast och vi bedömer att det mönstret kommer att fortsätta, således behövs inte länet delas in i olika jaktområden. Länsstyrelsen ser heller inte att det är aktuellt att begränsa jakten kring platser där det bedrivs viltturism. Länsstyrelsen bedömer att det är upp till berörda aktörer på lokal nivå att genom samverkan avgöra hur olika verksamheter ska bedrivas på den aktuella marken. Länsstyrelsen bedömer att jakten även i år ska starta den 21 augusti då berörda jägare och verksamheter har planerat utifrån det. Länsstyrelsen är dock öppen för att se över jakttiden men med lite längre framförhållning.

³ von Essen, E. 2016. In the Gap between Legality and Legitimacy; Illegal Hunting in Sweden as a Crime of Dissent. Doctoral Thesis, Swedish University of Agricultural Sciences, Sweden

⁴ Elofsson et al. 2015. Påverkan från rovdjursangrepp på landsbygdsföretagens ekonomi. Rapport 167. Sveriges lantbruksuniversitet.

Annan lämplig lösning

I 23 c § jaktförordningen anges att förutsättningen för att licensjakt efter björn, varg, järv och lo ska kunna tillåtas är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Länsstyrelsen gör bedömningen att skyddsjakt inte är ett lämpligt alternativ till licensjakt när det gäller förvaltning av björnstammen. Skyddsjakt är ett verktyg för att förebygga allvarlig skada och innebär därmed att problematiska individer avlägsnas snabbt och effektivt, ofta involveras ett fåtal personer och det tillämpas metoder som vid licensjakt inte är tillåtna. Att genomföra ett stort antal skyddsjakter skulle vara mycket resurskrävande och kostsamt. Skyddsjakt får dessutom inte verka populationsreglerande enligt de bestämmelser som finns och är därmed inte en lämplig lösning för att nå länets beslutade förvaltningsmål.

Andra lämpliga lösningar som används i samband med skador av björn är skrämnel av olika slag samt stängsling. Skrämnel är en åtgärd som ofta har en kort och/eller begränsad effekt på björnar som orsakar skador. Stängsling som åtgärd är ofta mer effektivt än skrämnel, men trots att stängsling använts som förebyggande åtgärd under många år har det inte resulterat i färre skador på länsnivå. Stängsling bedöms inte vara en åtgärd som kan genomföras långsiktigt på en skala som omfattar ett helt län eller en hel björnpopulation.

Selektiv jakt under strängt kontrollerade förhållanden

Länsstyrelsen gör bedömningen att en begränsad och strikt kontrollerad licensjakt är nödvändig för att kunna begränsa och förhindra allvarliga skador som orsakas av björn. Licensjakt är ett viktigt verktyg för att minska björnens påverkan på tamdjurshållning, att bibehålla deras skygghet för människor, att stärka lokalbefolkningens delaktighet i rovdjursförvaltningen samt för att öka acceptansen för arten. Licensjakt är även ett viktigt verktyg för att nå länets beslutade förvaltningsmål.

Mot bakgrund av de i beslutet formulerade villkoren anser länsstyrelsen att licensjakten uppfyller kraven på selektivitet och strängt kontrollerande förhållanden.

Gynnsam bevarandestatus och stammens storlek och sammansättning

En tilldelning på 140 björnar innebär ett uttag på ca 24 procent av stammen som fanns i länet under hösten 2022. Avskjutningen omfattar ett större antal björnar än vad som motsvarar den årliga tillväxten som är

ca 15 procent⁵ och kommer i och med det att sänka björnstammen i länet. En tilldelning på 140 individer syftar till att nå länets förvaltningsmål för björn på ett kontrollerat sätt utan att äventyra artens gynnsamma bevarandestatus på vare sig på lokal, regional eller nationell nivå.

Under licensjakterna de senaste åren har det fällt ungefär lika många honor som hanar. Enligt beskattningsmodellen skulle ett årligt uttag på 70 honbjörnar ge ett förväntat antal honor i björnstammen år 2026 på 188 individer, med konfidensintervallet 114-270. Om könsfördelningen är den samma i stammen som den var vid senaste inventeringen så skulle den totala björnstammen då uppgå till cirka 303 individer. Länsstyrelsen bedömer att det då årligen även finns utrymme för att förvalta bort problembjörnar via skydds jakt utan att riskera att stammen understiger länets miniminivå. Beskattningsmodellen kommer att uppdateras årligen med nya uppgifter om fällda björnar inför varje beslut om licensjakt för att få så korrekta skattningar som möjligt.

Länsstyrelsen bedömer att jakten också är lämplig med hänsyn till populationens sammansättning och storlek. Eftersom björnhonor med ungar och ungar som följer hona är fredade under jakten finns en inbyggd säkerhet för att skydda de allra flesta honor i reproducerande ålder från att fällas. På så sätt innebär inte jakten någon betydande negativ inverkan på det berörda beståndets struktur.

Jakt kan hålla björnstammen på en nivå som förhindrar en oacceptabel påverkan på tamdjur eller i övrigt oacceptabla förhållanden i relationen mellan människa och rovdjur. Jakt som ett verktyg för att reglera bestånden av de stora rovdjuret kan därmed minska den negativa påverkan som rovdjuret kan utgöra mot en traditionell livsstil och därigenom inverka på landsbygdens utveckling i stort.

Samverkan

I enlighet med propositionen En hållbar rovdjurspolitik (Prop. 2012/13:191) samverkar länen inom mellersta rovdjursförvaltningsområdet, MRFO, i frågor gällande förvaltning av stora rovdjur. Länsstyrelserna som avser bedriva licensjakt efter björn i MRFO har inför årets beslut samverkat i syfte att diskutera förutsättningarna för och målsättningarna med licensjakt efter björn. Samverkan har även omfattat utformning av beslut och det praktiska genomförandet av licensjakten.

⁵ Swenson, J. och Sandegren, F. (2000) Ekologi och förvaltning av brunbjörnen i Skandinavien: Slutrapport från det skandinaviska björnprojektet. Rapport till Naturvårdsverket.

I enlighet med 3 §, Förordning (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn, har samråd även skett med det norra förvaltningsområdet. Detta i syfte att säkerställa att det totala uttaget inte äventyrar artens gynnsamma bevarandestatus på nationell nivå.

Slutsats

Länsstyrelsen bedömer att licensjakt efter björn kan medges då det inte finns någon annan lämplig lösning för att reglera björnstammen. Jakten bedrivs under strängt kontrollerade former och tillåter björnstammen i Sverige, mellersta rovdjursförvaltningsområdet och länet att med fortsatt god marginal förbli en livskraftig population med gynnsam bevarandestatus i artens naturliga utbredningsområde.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Beslutet fattas med stöd av 5 b-c, 9 b, 23 c-d och 24 a §§ jaktförordning (1987:905), Naturvårdsverkets beslut om överlämnande av rätten att fatta beslut om licensjakt på björn till länsstyrelserna inom Norra och Mellersta rovdjursförvaltningsområdena (Ärendenummer: NV-01948-2023) samt 10 § jaktlag (1987:259). I beslutet beaktas bestämmelserna i artikel 12 i rådets direktiv (92/43/EEG) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (även kallat EU:s Art- och habitatdirektiv). Beslutet beaktar även undantagsbestämmelser beträffande jakt och förvaring av jaktbyte i artikel 16 samma direktiv samt Naturvårdsverkets föreskrifter om förvaltning av stora rovdjur (NFS 2022:4).

Brunbjörn återfinns i bilaga 4 a i EU:s Art- och habitatdirektiv över noggrant skyddade arter. Det ska i medlemsstaterna, enligt artikel 12, vara förbjudet att avsiktligt fånga eller döda exemplar i naturen. Enligt samma artikel är det förbjudet att avsiktligt störa dessa arter, särskilt under parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Björnen får enligt 3 § jaktlag (1987:259) endast jagas om det följer av denna lag eller föreskrifter och beslut meddelade med stöd av denna lag.

Art- och habitatdirektivets undantagsbestämmelser har införts i svensk lagstiftning genom 23 a – 29 och 31 §§ jaktförordning (1987:905). I 23 c § första stycket anges de allmänna förutsättningarna för licensjakt.

Enligt förarbeten till svensk jaktlagstiftning ska eventuella problem och skador som förorsakas av jaktbart vilt i första hand regleras genom jakt. I propositionen sammanhållen rovdjurspolitik (prop. 2000/01:57) skriver regeringen att jakt kan hålla rovdjursstammar på en nivå som inte leder till oacceptabla förhållanden mellan människa och rovdjur.

Regeringen anför vidare (prop.2008/09:210) att björnstammen har gynnsam bevarandestatus och att den normala jaktformen därför bör

vara licensjakt. En välreglerad jakt kan vara ett sätt att minska rovdjurens påverkan på bytesdjur, att bibehålla deras skygghet för människor, att stärka lokalbefolkningens delaktighet i rovdjursförvaltningen samt att öka acceptansen för rovdjur.

I propositionen en hållbar rovdjurspolitik (prop. 2012/13:191) bedömer regeringen att samtliga rovdjursarter i Sverige har uppnått gynnsam bevarandestatus och menar att Naturvårdsverkets möjlighet till delegering av rätten att besluta om licensjakt till länsstyrelserna bör utökas. Regeringen menar att det är viktigt att det i län där miniminivån för en rovdjursart överskrids ges utrymme för en adaptiv ekosystembaserad förvaltning av denna art, så att hänsyn kan tas till bland annat vikande populationer av bytesdjur och socioekonomiska faktorer.

I den nationella förvaltningsplanen för björn bedömer Naturvårdsverket att licensjakt är en effektiv, kontrollerbar och hållbar del av en aktiv björnförvaltning. Licensjakt kan tillsammans med andra åtgärder såsom bidrag till att förebygga skador och ersättningar för skador samt samråd och information, bidra till att minska konflikter mellan människa och björn. När inventeringar visar att björnstammen ligger långt över det nationella referensvärdet kan licensjakt utgöra en av flera åtgärder i förvaltningen för att minska risken för socioekonomiska konsekvenser.

Enligt Kammarrätten i Stockholm är det nödvändigt att det i beslut om undantag från bestämmelserna i artikel 16.1 i Art- och habitatdirektivet anges ett syfte när insamling av djur ska ske, i det här fallet genom licensjakt. Syftet ska vara acceptabelt och undantaget ska vara ändamålsenligt och proportionerligt.

Large Carnivore Initiative for Europe (LCIE) har på Europeiska kommissionens uppdrag tagit fram riktlinjer för förvaltning av rovdjur på populationsnivå. Riktlinjerna antogs av kommissionen 2008 och de kan enligt kommissionens bedömning ligga till grund för inriktningen av rovdjursförvaltningen inom EU. I riktlinjerna anges bland annat följande: *From a conservation point of view there is no principle reason why large carnivore populations cannot tolerate some levels of lethal control or be managed under the same type of harvest system as wild ungulates or game birds, provided that the harvest is well managed. Proper management in this case requires effective monitoring of the population size, the setting of appropriate quotas and hunting seasons, and careful enforcement of these regulations.*

Enligt Jaktlag § 10 har fastighetsägaren jakträtten på den mark som hör till fastigheten, om inte annat följer av andra stycket eller av 10 a § eller 11 §. I jakträtten ingår rätt att tillgodogöra sig vilt som omhändertas,

påträffas dött eller dödas i något annat sammanhang än vid jakt, om inte annat följer av föreskrifter meddelade med stöd av 25 §. Vid jordbruksarrende har arrendatorn jakträtten på den arrenderade marken, om inte annat har avtalats.

Information

Efterlevnad av detta besluts villkor är ett krav för att jakt enligt länsstyrelsens beslut ska få bedrivas. Jakt efter björn som inte följer dessa villkor sker utan stöd av beslutet och i strid med fredningsbestämmelserna i 3 § jaktlag (1987:259). Straffbestämmelserna för jaktbrott återfinns i 43 och 44 §§ jaktlag (1987:259).

Länsstyrelsen hänvisar till 31 § jaktlag (1987:259) att jakt inte får ske från motordrivna forskaffningsmedel samt 10 § jaktförordning (1987:905) om jaktmedel och 11 § Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om jakt och statens vilt (NFS 2002:18 och NFS 2010:9) avseende godkända kulgevär.

Trots bestämmelserna i 31 § jaktlag (1987:259) kan en rullstolsburen person söka tillstånd om att få bedriva jakt från ett motordrivet fordon. Beslut om tillstånd för att jaga björn från ett motordrivet fordon meddelas av länsstyrelsen enligt 20 a § jaktförordning (1987:905).

Jakten ska, enligt 27 § jaktlag (1987:259), bedrivas så att vilt inte utsätts för onödigt lidande och så att människor och egendom inte utsätts för fara. Länsstyrelsen vill därmed påminna om att jakten ska bedrivas med största möjliga hänsyn till såväl berörd art som övrig fauna samt rekreationssökande allmänhet och rovdjursturism i länet.

Vid användning av automatiska kameror, exempelvis i samband med åteljakt efter björn, behöver tillämpliga bestämmelser i dataskyddsförordningen (General Data Protection Regulation, GDPR) kring insamling och hantering av personuppgifter beaktas. Vidare ska även tillämplig lagstiftning i kameraövervakningslagen beaktas. Ytterligare information finns på Datainspektionens hemsida; www.datainspektionen.se.

Kungörelsedelgivning

Länsstyrelsen beslutar att delgivning av detta beslut ska ske genom kungörelsedelgivning. Beslutet fattas med stöd av 49 § delgivningslagen (2010:1932). Beslutet finns under överklagandetiden tillgängligt hos Länsstyrelsen Gävleborg, Borgmästarplan, Gävle samt på länsstyrelsens hemsida www.lansstyrelsen.se/gavleborg.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor på telefon 010 - 225 10 00 eller via e-post gavleborg@lansstyrelsen.se. Ange ärendets diarienummer 4480-2023 i ämnesraden för e-post.

Ni kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av enhetschef Sandra Wahlund med vilthandläggare Simon Viklund som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

Naturvårdsverket
Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA
Viltförvaltningsdelegationen i Gävleborgs län
Länsstyrelserna i Mellersta rovdjursförvaltningsområdet
Länsstyrelsen i Jämtlands län
Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Skandinaviska björnprojektet
Viltskadecenter
Jordbruksverket

Bilagor

1. Överklagandehänvisning förvaltningsrätten
2. Karta över jaktområden 2023
3. Villkor vid licensjakt efter björn med hjälp av åtel
4. Blankett för anmälan om åtel vid licensjakt efter björn 2023
5. Lathund för dig som deltar i licensjakten efter björn i Gävleborgs län 2023

Ni kan överklaga beslutet hos förvaltningsrätten

Om ni inte är nöjda med Länsstyrelsens beslut, kan ni skriftligen överklaga beslutet hos förvaltningsrätten.

Så här överklagar ni beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska ni lämna eller skicka er skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Gävleborg antingen via e-post; gavleborg@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Gävleborg, 801 70 Gävle.

Tiden för överklagande

Ert överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen senast den 21 juli 2023. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ert överklagande kan ni be att få ytterligare tid till att utveckla era synpunkter och skälen till att ni överklagar. Sedan är det förvaltningsrätten som beslutar om tiden kan förlängas.

Ert överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som ni överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur ni vill att beslutet ska ändras.
- Varför ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Skriv också följande uppgifter, om ni inte tidigare lämnat dem:

- Person- eller organisationsnummer.
- Telefonnummer där ni kan nås dagtid (med undantag för nummer som avser ett hemligt mobilabonnemang som behöver uppges endast om rätten begär det).
- E-postadress.
- Annat som har betydelse för att domstolen ska kunna nå er.

Om ni har handlingar som ni anser stödjer er överklagan så bör ni bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om ni behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om ni anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt er ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppges sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver ni veta mer?

Har ni ytterligare frågor kan ni kontakta Länsstyrelsen via e-post, gavleborg@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-225 10 00. Ange diarienummer 4480-2023.

Bilaga 2

Karta över jaktområden 2023



Bilaga 3

Villkor vid licensjakt efter björn med hjälp av åtel

1. Jakt vid åtel får bedrivas under samma jakttid som licensjakt efter björn i övrigt genomförs i Gävleborgs län.
2. Åtling får påbörjas tidigast den 15 juli 2023.
3. Ingen separat jaktkvot fastställs för åteljakt.
4. Åtel får endast anläggas efter markägarens tillstånd.
5. Jakt efter björn med hjälp av åtel är endast tillåten vid platser som iordningställts i enlighet med villkoren nedan.
6. Jakt är inte tillåten vid platser som iordningställts i syfte att locka till sig annat vilt än björn och som inte följer villkoren.
7. En person ska vara ansvarig för varje åtel (åtelansvarig).
8. Jakträttshavaren ska anmäla åteln till länsstyrelsen.
9. Anmälan om åtel ska ha inkommit till länsstyrelsen **senast den 21 juli 2023**.
10. Åtelns läge ska uppfylla följande förutsättningar:
 - a. avståndet från åteln till närmaste permanent bebodda hus, till fritidshus som har sophämtning och till permanent anlagd och skyltad campingplats vara minst 2 000 meter,
 - b. avståndet från åteln till väg vara minst 200 meter, och
 - c. avståndet från åteln till permanent uppmärksammad vandringsled vara minst 500 meter.
11. Jakträttshavaren ska kontakta personer som under den tid åteln är etablerad bor inom 2 000 meter från åteln och upplysa dessa personer om åtelverksamheten.
12. Som åtelmaterial får vilt eller slaktrester från vilt användas. En kropp av vilt eller 25 kg från vilt per vecka får användas som åtel. Kött från rovdjur eller otestat kött från vildsvin får inte användas som åtelmaterial på grund av risk för spridning av parasiter. Vidare får per vecka användas 25 kg oförädlad vegetabiliskt material eller mindre förädlade vegetabiliska produkter avsedda för utfodring av djur. Fisk eller rester från tamdjur får inte användas, till tamdjur räknas även ren.
13. Senast tio dagar efter att jakten avslutats i området ska allt åtelmaterial vara bortplockat och åtelplatsen återställd till ett sådant skick att björnar inte förväntas lockas dit.
14. I övrigt gäller för åteljakt efter björn samma villkor som för licensjakt efter björn i Gävleborgs län 2023.

Bilaga 4

Anmälan om åtel vid licensjakt efter björn

Anmälan om åtel för licensjakt efter björn i Gävleborgs län 2023. Blanketten ska vara komplett ifylld.

DATUM	Datum då åtling påbörjas	
ÅTELANSVARIG	Förnamn	Efternamn
	Telefonnummer	E-post
ÅTELNS PLATS	Kommun	Fastighetsbeteckning
	Koordinater (ange koordinatsystem, endast RT90 eller SWEREF 99)	
	Koordinatsystem: X: _____ Y: _____	
	Har alla personer som under perioden bor inom en radie på 2 km från åteln informerats om åteln? JA <input type="radio"/> NEJ <input type="radio"/>	
	Är åteln placerad minst 2 km från fritidshus och camping? JA <input type="radio"/> NEJ <input type="radio"/>	
	Är avståndet till permanent uppmärkat vandringsled minst 500 m? JA <input type="radio"/> NEJ <input type="radio"/>	
ÅTELMATERIAL	Är avståndet till väg minst 200 m? JA <input type="radio"/> NEJ <input type="radio"/>	
	Karta bifogas JA <input type="radio"/> NEJ <input type="radio"/>	
	Ange vilket material/föda som kommer att användas som lockmedel:	
MARKÄGARENS GODKÄNNANDE	Markägarens namn: Har markägaren gett tillstånd till åteln? JA <input type="radio"/> NEJ <input type="radio"/>	

Bilaga 5

Lathund för dig som deltar i licensjakten efter björn i Gävleborgs län 2023

Villkor för jakten

Samtliga som deltar i jakten ska känna till de villkor som gäller för jakten. Ansvarig jaktledare ansvarar för att alla deltagare i jakten känner till villkoren för hur jakten får bedrivas. Alla villkor står i beslutet.

Jakttid

21 augusti – 15 oktober eller tills att länsstyrelsen tidigare avlyser jakten. Björn får jagas endast under tiden från en timme före solens uppgång till två timmar före solens nedgång.

Tilldelning

Högst 140 björnar får fällas i hela Gävleborgs län. Alla björnar med undantag för björnhona som åtföljs av ungar samt ungar som följer björnhona får fällas.

Den som jagar björn ska via länsstyrelsens telefonsvarare informera sig minst en gång i timmen om hur många djur som återstår av tilldelningen i det område där jakten bedrivs.

För anmälan om *fälld eller påskjuten* björn samt för meddelande om *återstående tilldelning* ring: **010-225 11 99**

Anmälan ska ha inkommit till länsstyrelsen **inom en timme** från den tidpunkt som djuret fällts eller påskjutits, detta oavsett var björnen fällts.

För att få SMS om återstående tilldelning

Skicka SMS till **073-123 95 38** (om du har svenskt abonnemang)
alternativt **0046731239538** (om du har utländskt abonnemang)

Ange följande meddelande:

Spara(mellanslag)Förnamn(mellanslag)Efternamn(mellanslag)Björnjakt

Förnamn och Efternamn ersätts med jägarens riktiga namn.

Exempel: Spara Anna Andersson Björnjakt

Jakt med åtel

Jakt med åtel är tillåtet.

Anmälan om åtel ska ha inkommit till länsstyrelsen senast den **21 juli 2023**.

Jakt med hund

Högst två hundar som ställer eller förföljer en och samma björn får användas samtidigt. Hundar får inte bytas under jakt på ett och samma djur under en och samma dag.

Bilanvändning

Motordrivna fortskaffningsmedel får inte användas för att söka efter, spåra, förfölja eller genskjuta vilt, för att hindra vilt att undkomma eller för att avleda viltets uppmärksamhet från den som jagar.

Påskjutning

Skytten ansvarar för att skottplatsundersökning och eftersök genomförs. Skytten ska tillsammans med besiktningspersonalen dokumentera skottplatsundersökning och eftersök på särskild blankett.

Besiktning av fälld björn

Alla fällda björnar ska besiktas av länsstyrelsen. Skytten blir i samband med anmälan om fälld björn anvisade till en besiktningsstation eller annan plats där besiktningen ska genomföras.

Tänk på att:

- Spärra upp björnens mun med en pinne
- Hela björnen, ink. inre organ ska visas upp på besiktningen.
- Var beredd på att uppvisa statligt jaktkort, ID-handling och vapenlicens samt redovisa jaktens genomförande i detalj och uppvisa skottplats/fallplats.

Försäljning av kött, skinn mm

Vid annonsering, köp, byte eller försäljning av björnskin, björnkött eller andra delar av björn krävs CITES-intyg. Det är Jordbruksverket som utfärdar CITES-intyg. Förutom Jordbruksverkets hemsida kommer länsstyrelsens besiktningspersonal kunna informera skytten hur ansökan går till.

Förvaring av fälld björn hos en vilthanteringsanläggning räknas inte som kommersiell transaktion och kräver inte CITES-intyg. Skytten kan även dela på köttet med jaktlaget utan att det bedöms som olagligt under förutsättningen att det inte sker mot någon ersättning.

Märkning

Av skinn – omgående vid besiktning.

Av kranium – inom sex månader, chip skickas med vid besiktning.